

CODUL DE CONDUITĂ, ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE

AL AVOCATULUI ROMÂN

(necesitatea elaborării tezelor prealabile)

Întărirea, înțelegerea deontologiei și practicarea acesteia cu credință sunt aspectele esențiale ale contemporaneității. Oamenii și-au pierdut credința în idealuri, devin tot mai puțin sensibili la principii fundamentale după care să se ghideze în viață. Sunt dezorientați, nu și mai înțeleg identitatea, altădată clar stabilită de ordinea socială. Într-un fel e de înțeles, e greu să faci față nonvalorilor promovate. E greu să ne mai găsim reperele!

Nu putem decât să avem speranța că vom avea sensibilitatea să realizăm că suntem într-un moment cheie, de mare blazare, în care dacă nu întărim credința în valori, în etică, pierdem profesia și ne pierdem pe noi!

Prin Hotărârea Congresului avocaților din 1999, avocații români și-au însușit integral Codul Deontologic al avocatului European (în continuare, *Codul*), ca fiind și *Codul deontologic al avocatului român*, cu mult înainte de aderarea României la Uniunea Europeană. Codul a fost adoptat în ședința plenară, ținută la Lyon pe 28 noiembrie 1998 de Consiliul Consultativ al Barourilor Europene (CCBE) - organul suprem de reprezentare a profesiei de avocat în fața instituțiilor Uniunii Europene.

Codul consacră norme deontologice fundamentale pentru garantarea dreptului la apărare prin avocat, dar finalitatea sa esențială este aceea de stabilire a unor norme de conduită pentru avocatul aflat în exercițiul transfrontalier al profesiei. În prezent CCBE elaborează și dezbate propuneri de îmbunătățire și modificare a Codului.

Codul se aplică în prezent în România în condițiile în care acte ale organelor profesiei, în limitele competențelor lor legale, au consacrat expres reguli de

deontologie profesională, mai ales în domeniile evitării conflictelor de interese, al concurenței profesionale, al publicității profesionale, dar și cu privire la bunele practici în domeniul prestațiilor rezervate de lege serviciilor profesionale avocațiale. Numeroase norme incluse în Statutul profesiei de avocat, care au corespuns schimbărilor sociale și politice precum și modificărilor legislative intervenite succesiv cu privire la profesia de avocat, la momentul adoptării lor, au dobândit natura sau au o funcție strict deontologică. Realitatea exercitării profesiei contrazice adesea exigența specifică unor norme cu caracter statutar.

Congresul avocaților 2015 a decis că este în interesul general al profesiei de avocat din România elaborarea și includerea într-un act normativ unitar a normelor de conduită profesională și deontologia avocatului român, față de evoluția profesiei de avocat în România, față de tradițiile profesiei de avocat din spațiul românesc, dar și față de modul în care a fost re poziționată activitatea avocatului în raport cu sistemul judiciar și mediul de afaceri, în plan intern și european.

Reformele legislative și schimbările politice și sociale au influențat exercitarea profesiei de avocat în România. Corpul avocaților din România nu a rămas indiferent la aceste schimbări. Sunt convins că membrii Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România sunt de acord că este de neconceput o deontologie dublă, triplă sau multiplă în cadrul Uniunii Europene. De aceea activitatea avocatului român nu poate să fie diferită esențial de conduita profesională care implică respectarea regulilor de etică și deontologie din Uniunea Europeană.

În demersurile sale, profesia de avocat nu poate abdica de la principiile care caracterizează activitatea avocatului și care au dobândit caracter de *constante profesionale*. Durabilitatea lor în timp dovedește concludent actualitatea

funcției esențiale tradiționale a avocatului în societatea modernă. Este nevoie însă să fie reglementate și cele mai recente experiențe profesionale, unele complet străine de profesia de avocat până de curând, altele preluate după modelul exercitării profesiei pe plan european și mondial, adesea în sisteme juridice cu alte tradiții și reglementări decât cele care au inspirat tradițional legislația privind profesia de avocat în România.

Noua reglementare se va fundamenta și va respecta rolul rezervat avocatului într-o societate democratică, în care avocatul exercită profesia pe bază de lege, iar cadrul legal configurează exact rolul avocatului, al organelor profesiei, limitele de competență ale acestora din urmă.

Funcția socială a avocatului într-o societate bazată pe lege reclamă stabilirea unor norme de conduită profesională și a unor principii și norme de etică și deontologie profesională, care deosebesc serviciile profesionale ale avocatului de alte servicii profesionale intelectuale, inclusiv prin exercitarea unor profesii compatibile cu exercitarea profesiei de avocat sau prin conlucrare cu profesii care nu sunt permanent și tradițional implicate în realizarea efectivă a justiției. Interesele încredințate avocatului de către persoane interesate de ocrotirea drepturilor și intereselor lor legitime configurează particular limitele concrete, proprii și specifice profesiei de avocat, acelea subordonate apărării pe bază de lege. Întreaga conduită profesională a avocatului este subordonată imperativului apărării demnității umane, valoare superioară care se regăsește în întreaga ordine juridică a unei societăți civilizate, care se bazează pe lege și în care avocatul asigură persoanelor și societății, tehnica și cunoștințele necesare pentru consiliere juridică și apărarea drepturilor și intereselor legitime. Într-o societate care funcționează pe baza Dreptului și care proclamă drept valori fundamentale egalitatea în fața legii și Justiția, avocatul ca expert în legi și cunoscător al tehnicii juridice și strategiilor procesuale este indispensabil pentru

realizarea Justiției, cu garantarea informării depline și asistarea juridică a părților, atât în proces cât și în afara lui, pentru realizarea deplină a dreptului la apărare, cerință indispensabilă a protecției judiciare efective a oricărei persoane.

Avocatul este obligat să aibă un comportament care să permită atât satisfacerea drepturilor inalienabile ale clientului, cât și apărarea și consolidarea valorilor superioare pe care se bazează societatea și condiția umană.

Regulile tradiționale se împrăștează, viața admite reguli noi în lumina dreptului comparat, iar experiențe profesionale recente îmbogățesc practica profesiei, dar reclamă și o deontologie adaptată la nou.

Profesia de avocat are însă și datoria socială de a proteja valorile fundamentale ale statului de drept: drepturile și libertățile fundamentale ale omului, dreptul persoanelor la securitate juridică și judiciară, justiția bazată pe lege. De aceea deontologia profesiei de avocat aparține domeniului dreptului. Reglementările reclamă claritate, precizie și un potențial real de adaptare la evoluția profesiei de avocat, astfel încât orice modificare de fapt sau de drept a situației profesionale în care se află avocatul să permită adaptarea a normei de conduită, de etică și deontologie la noua realitate legislativă sau socială în care se desfășoară activitatea avocatului.

Dăinuiesc principiile fundamentale în exercitarea profesiei de avocat: *independența, demnitatea, integritatea, loialitatea, secretul profesional și libertatea de apărare.*

Într-un stat de drept, *independența avocatului* este la fel de necesară ca imparțialitatea judecătorului. Avocatul își informează clientul asupra situației sale juridice, a diferitelor valori care se pun în joc în oricare dintre acțiunile sau

omisiunile sale și asigură apărarea tehnică a drepturilor și libertăților sale față de alți agenți sociali, de ale căror drepturi și demnitate personală trebuie, de asemenea, să se țină seama. Această activitate complexă a avocatului servește nu numai cetățeanului, dar și sistemului Statului de Drept, dacă avocatul nu este supus presiunilor, dacă avocatul are libertate deplină de a cunoaște, de a-și forma o opinie profesională asupra cazului, a informa și apăra, fără altă obligație în afara idealului justiției. În nici un caz, avocatul nu trebuie să acționeze constrâns și nici de complezență!

Cinstea, probitatea, loialitatea, dedicația și veracitatea sunt virtuți care trebuie să fie indispensabile activității avocatului. Ele fundamentează relațiile necesare de încredere avocat-client și constituie baza cinstei și demnității profesiei. Avocatul trebuie să acționeze întotdeauna cinstit și responsabil, cu competență, cu loialitate față de client, cu respect pentru partea adversă, păstrând secretul celor aflate în activități profesionale sau în legătură cu acestea. Dacă orice avocat nu procedează astfel, activitatea sa individuală afectează cinstea și demnitatea întregii profesii.

Secretul profesional și confidențialitatea sunt îndatoriri fundamentale ale avocatului. În același timp, drepturile avocatului la confidențialitatea consultației juridice și respectul dreptului la secret profesional nu constituie decât *concretizarea drepturilor fundamentale pe care legea le recunoaște clienților și apărării ca mecanisme esențiale ale statului de drept.*

Legea recunoaște oricărei persoane dreptul de a nu se autoincrimina, de a nu da declarații împotriva ei însăși și, de asemenea, dreptul la viață privată. Ambele drepturi vizează respectarea libertății și a dreptului la intimitate. Dar cetățeanul devine tot mai vulnerabil la puterea statului. Cetățeanul are nevoie de avocat pentru a cunoaște consecințele juridice ale faptelor sale, și pentru aceasta,

trebuie să-i mărturisească și situații dintre cele mai intime. Tot ceea ce îi dezvăluie clientul, cu toate circumstanțele sale, plus tot ceea ce i se comunică de către alt avocat cu caracter confidențial, va trebui să fie păstrat secret. Avocatul de transformă astfel în paznicul intimității clientului său și al dreptului inalienabil al acestuia de a nu declara împotriva lui însuși. Avocatul nu poate să-și riște libertatea și independența, loialitatea față de client nici secretul profesional și de aceea deontologia stabilește interzicerea exercitării profesiilor sau îndeplinirii funcțiilor care direct sau indirect creează orice fel de presiune fizică sau psihică care poate pune în pericol independența avocatului sau dezvăluirea oricăror date secrete. Altfel se pot prejudicia interese legitime ale clienților și se afectează grav încrederea cetățenilor în dreptul la apărare, și prin extensie în tot sistemul de garanții legale privind securitatea juridică și judiciară a persoanei.

Corespunzător principiilor fundamentale ale profesiei de avocat, reglementarea trebuie să clarifice bazele *incompatibilităților și publicității personale*. Codul privind Publicitatea va trebui să respecte principiile demnității, loialității, veracității și discreției, să salveze în orice situație secretul profesional și independența avocatului.

Funcția de armonizare socială, specifică profesiei, care tradițional a legitimat avocatul ca „mediator de drept” impune avocatului *obligația de a asigura înțelegerea între părți*, impune ca informarea făcută de avocat să nu fie tendențioasă nici să incite sau să invite la conflict sau litigiu.

Independența avocatului este intim legată de *principiul libertății de alegere*.

Avocatul este liber să preia conducerea juridică a rezolvării unei probleme iar cetățeanul este de asemenea liber să-și încredințeze interesele unui avocat la libera sa alegere și să înceteze relația profesională în momentul când consideră de cuviință. Această libertate absolută, va putea periclita propriul drept de

apărare dacă între activitatea profesională a unui avocat și cea a înlocuitorului său se produce un vid de asistență juridică efectivă. De aceea, din vechea *instituție a „acceptului”*, trebuie să se impună obligația de comunicare obligatorie a avocatului-înlocuitor de către avocatul - înlocuit printr-o activitate de informare responsabilă. Aceasta este și situația în prezent, în practică, în majoritatea situațiilor. Există o garanție pentru client că nu va rămâne fără apărare efectivă pentru că trebuie să existe un singur moment în care vor înceta răspunderile unuia și vor începe cele ale celuilalt, și că se va asigura o informare completă, în beneficiul intereselor care fac obiectul apărării.

Avocatul trebuie întotdeauna să țină seama de funcția superioară pe care societatea i-o încredințează. Apărarea efectivă a drepturilor individuale și colective a căror recunoaștere și respectare constituie coloana vertebrală a Statului de Drept nu se poate realiza decât dacă avocatul ales se poate ocupa de problemă, este în stare să asiste și să apere real și efectiv. Aceste imperative îl obligă pe avocat *să-și adapteze și să își crească constant cunoștințele juridice*, să solicite sprijinul colegilor specializați ori mai experimentați, când este necesar.

Exercitarea colectivă și multidisciplinară a profesiei de avocat pe baza tehnicilor oferite de instituțiile financiare, impune reglementarea păstrării fondurilor clienților, menținându-i identificați separat de alți clienți ai cabinetului și, mereu la dispoziția clientului, ceea ce va contribui la transparența activității avocatului, consolidând încrederea clientului.

Normele deontologice care reglementează obligațiile și relațiile avocatului cu baroul, judecătorii și procurorii, colegii sau clienții, cunosc puține schimbări, aprofundează salvagardarea valorilor fundamentale în relația avocat-client. Se concretizează obligațiile de informare, cresc precauțiile pentru a evita conflictul de interese, protejând răspunderea și independența avocatului, se stabilesc

mecanisme care să permită identificarea clară a începutului și sfârșitului activității profesionale a avocatului și, deci, a răspunderii sale. Sunt necesare reguli clare pentru recunoașterea și exercitarea libertății avocatului de a înceta apărarea când nu mai dorește s-o continue, decizie liberă care garantează permanent independența și care corespunde celei pe care o are cetățeanul pentru a desemna un avocat la alegere în orice moment.

Sistemul alegerii libere a avocatului și de acceptare a apărării trebuie particularizat pentru apărarea garantată în orice caz printr-un sistem de ajutor judiciar legal, mai conformă realitățile sociale, care să dea posibilitatea beneficiarului asistenței prin avocat, gratuite, să beneficieze de același nivel de servicii profesionale din partea unui avocat îndreptățit la o retribuție demnă a muncii sale.

Se impune actualizarea conceptului de „*pact de quota litis*” care niciodată nu a fost considerat de profesie ca ar fi inclus onorariul convenit avocatului, în mod obișnuit. „*Pactul de quota litis*” reflectă o asociere și participarea avocatului împreună cu clientul la rezultatul litigiului. Este necesar să se clarifice dacă se periclitează independența și libertatea avocatului care nu mai e doar apărător, ci un asociat al clientului său pentru realizarea unui rezultat material. Sunt așteptate clarificări dacă se alterează funcția apărării, ori se provoacă abandonarea sau discriminarea cetățenilor care au de revendicat drepturi de mărime patrimonială redusă sau a căror protejare este dificilă.

Normele deontologice nu pot impune limitări ale *concuvenței libere și loiale în profesia de avocat*. Se conservă cerințele fundamentale care impun ca profesia să fie exercitată cu competență, de bună credință, cu libertate și independență, loialitate față de client, respectarea părții adverse și păstrarea secretului profesional.

Revine Consiliilor barourilor datoria de a asigura dezbaterea și implicarea avocaților în elaborarea noului cadru normativ, prilej pentru cunoașterea și aprofundarea normelor deontologice, dar și ocazie de a revitaliza obligația de a veghea la respectarea lor și corectarea, potrivit regimului disciplinar legal și statutar, a conduitelor profesionale contrare atribuțiilor normative rezervate profesiei de avocat din rațiuni ce țin de interesul reputației și prestigiului profesiei, dar și din rațiuni ce țin de domeniul interesului social general.

av. dr. Gheorghe Florea
Președintele U.N.B.R.